

מכה לפי שמחממין את הגוף ומעלה החום למכה, גריגותי מן החולי הנודע לבא במכה. ואמר ליה מוקי אסירי אנא, אי מרפא איהי יאני נותן דמים, מצי לומר ליה דמית עלי כארא ארבה ולעולם אני לא אכסח בך, אסא דאמנן שיראנא בנתנן בעבורי אהבה, מצי למימר ליה אסא דאמנן מנן שיר, כלומר לא יהיש על רפואתי ולא יתבייש ממני ויתאחר זמן רפואתי ימים רבים ואצטער בין כך, ואי אפר ליה מוקי אית לי אסא רחוקא ומחל גבאי כדרך כל רופא שאינו מיישב, ומצי אמר ליה הנהכל אסא רחוקא עינא עינא, כלומר אינו חושש אם יעור עיני שילך לדרוכו ולא יתבייש מעני העיר ולא יסחז מהם, על כן לא אשים נפשי ביו, אלא ביד רופא שבעיר מיושב, אסא רחוקא יקר בדמים, ואי אפר ליה הנהכל למוקי מה שתפסוק לאחר מרופא העיר תן לי ואני יש לי סמנין ואורא את עצמי מצי אמר ליה המדק מענה ברורה שמא תפסע בעצמך שמא יתרה לרפא המכה בדי ימים או בדי ימים בשביל שתצא ממנה ברפואת הרבה, ואי אמר ליה הנהכל קין (לא) גלין מיקין, כלומר עשה קצבה עם אחד מן הרופאים בסלע או בשתי מלעים ומה שחפ' משה תן לי, אפי' מצי אמר ליה לא ניתא לי דילמא משעת בנפשו, כלומר שלא תורה לרפואת מקום החבורה בענין שלא יהיה מקומה גבר כדי שיקראני כל הימים שור המוקי.

ובלן משתלמין במקום נזק, כלומר כולו ד' דברים משתלמין עם דנקא, ואע"ג דמשתכחי לא אחד ואחד במני עצמו דשייך ביה האי ואי שייך ביה הא (בלא נזק), צער [בלא נזק] כגון שכואו בשטור מקום שאינו עושה בו חבורה, ורופי כגון שהיה לו מכה על בשרו ונסק זה עם הרופא שיראנו בסע בממנין נותן והוא הביא לו סמנין חרישין והכבד המכה שצריך שיתן לו עוד סלע אחר (האלרופא נאחין) ומשלם לו אותו רופא אחרון סלע שיתן לרופא אחר, שבת הדנקה בארונא בסגור ובתבטל כל אותו היום ממלאכה, בשת רקק ליה באפייה וקפיל בריאת וזו שאע"פ שמשלם לו נזק שרוא דמי ידו ורגלו הם דמים מרובים, אפי' אין גבלין צער עם הנזק ומוכחי מקרא דכתיב מצא תחת מצא צער במקום נזק, וכבראנו זו תנינן לת ככתבה משניות דתנן חייב בהי דברים.

קפץ את ידו אם לא היה חולה עדיין, ראוי הוא לשמור קשואין, שבר את רגלו אחי' שוב אינו ראוי לשמור קשואין שצריך להלך מכיב הנגה, אלא אם נהגה היא מוקפת חומה שאין גב יכול ליכנס לה אלא דרך הפתח ראוי זה לשמור הפתח.

דף לא, א. סמא את עינו, אחר ששבר את ידו ואת רגלו שוב אינו ראוי למיטת הפתח, שהרי לא יכיר בין ארבע שבתים לקניית ירך מן הנגה ויכין מי שרצה לגנוב או להיקח, אלא ראוי הוא לצעוק לחפור הסוחר כרחיים שלא יתבטל מלסבור, שאע"פ שאינו רואה בעינו, כיון ששומע מה שמכונה עליו בעלי חשים הבאים לשותן שם הם אומרים עשה כן הוא עושה כמצומח, אבל אם חרשו אחי' אינו ראוי גם להסתין רחמור ברחיים, שהרי אינו שומע מה שרואה אותו בעל החשים, ומשום הכי קשלם דמי כולו שהרי אינו ראוי לכלה, מלבד צער ובשת וכל אחד ואחד.

ההלכתא כרמא דאין לו אלא דמי בשתו של כל יום ויום, רבנו אפרים ז"ל הא דקסמק הלכתא כרמא ליתא, דהא אסיקנא בפי השולח גט כאבי דסבר דצמחה ידו וסופה לתווך דנזק ושמין אותו כעבד אליבא דליש' דמי, ואמרין התם דרמא לא פיל ואי מירא.

הקוסע יד עבד עברי של חברה, קיטע ממש שנפחת מדמי וצריך לשום אותו כעבד הנגמר בשוק כמה הוא יפה וכמה היה יפה, ושבט גדולה זהו דמי ידו ושבט קטנה היינו שומר קשואין בעדונו נזק למשכב בשביל החבורה, אבי אפר נותן שבת גדולה לעבד אבל לא לרב אפילו מה שהיה רגיל להרחיץ לו בכל יום ויום דינר, משום דאמרין במסכת קדושין אפילו חלה כל ששם אפילו מעשה מחט או שום מלאכה, אבל אינו חייב להשלים לו, והכא נמי אע"ג דנקטתה ידו יכול לעשות לו כמה מלאכות וקמה רוחם וכמה בעדותו, ומיה לא משלם לו שבת גדולה, אבל שבת קטנה כיון דאיתא ליה מעלמא כעוד שהיה נזק למשכב שמתבטל לגמרי מרוח גדול שהיה רגיל לעשות לאדון דין הוא דלישלם ליה, אע"ג דאמרין בחלה שלש אע"ג ולא עבד מעשה מחט כלל לא משלם ליה, אפי' כיון דמשמאי חסו עליה האדון דמשלם ליה החובל המזיק שבת קטנה דהיינו שומר קשואין שמתבטל ממנה ידו רוא שהיה האדון שהוא מספיד שבר גדול רב מזה בעדונו שוכב למשכב, ורמא אפר הכל ניתן [לעבד] וילקח בהן קרקע והרב אוכל מירות, הכל כפי שבת גדולה וקטנה הכל לעבד וילקח בהן קרקע, ומירות היוצאין מן הקרקע כל ימי היות העבד עמו יחיו לרב במקום מעשה דיוו הראשונים, וכיון דחס רחמנא עליה שפורע לו המזיק אינו נפטר מיר ארון במעשה מחט, ובמקום שבתו שכלל יום ויום עמי קח המירות תחתיהם, בין מירות היוצאין מדמי שבתו גדולה וכן מירות היוצאין מדמי שבת קטנה, בין מירות הקרקע דנקח מדמי שבת קטנה הוא לעבד ולא לאדון, יל לאי שאין האדון יכול להכריח עבדו ההידי לעשות לו שתי מלאכות, כדאסי' באשה דספס' לן בחבורות אי מקרי העדפה שעי' הרוק שהיא לאשה, דם ה"ב בעבד עברי אינו יכול לכסוף על זה עין, דכתיב ביה כי טוב לו עמי, מיה ידו הוא שישלם לעבד ולא לאדון, אבל במירות היוצאין ממנו שהוא דבר מועט אין אנו קפדים בזה.

ירושלמי איר יותנן הקוסע יד עבד וכו', רבנו אפרים ז"ל אשטמספיה למרן ז"ל הא דאורי בגיטין בפי' איר יותנן הקוסע יד עבדו של חברו נותן שבתו ורפואתו לרבו, ואנח דנזק גזון מן הגדקה, ואמרין עלה אפר מה נותן שבתו ורפואתו לרבו, שבתו שפיטא רפואתו אצטריך ליה רפואתו מאי לרבו וידיה הוא דבעי אתאטיי, לא צריכא דאמורו לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריטא ואיתסי כחלתא יומי דשקיל רביה האי טופסא, הילכך לית ביה להאי סברא דירושלמי ברפואתו ולא שקיל רבו אלא האי שאר זכא וכו' הלכתא, וכן נמי שקיל רביה צדק וברוכי כי היכי דשקיל עקל ושבט קטנה דקא שקיל נזק עד דמיטסי, בלחוד הוא ויהיבין ליה ולא לעולם, דהא נותן לו דמי ידו ודמי רגלו, וצער נמי כי היכי דאמדינן ליה לכולהו יומי ואית ליה צערא מחמת ההא המכה אמדינן ולא צער המכה בלחוד וכן הלכתא.

ירושלמי הקוסע יד עבדו של חברו נזקל ה' דברים, בעבד כנעני הנטבל לשם עבדות מייר ומצוה רוא על המצות שאין ככוע להם זמן ואחיו קריטא ביה דכתיב איש באחיו הואי אחיו במצות הוא, ומיה יש להם בשת דאי לא נטבל לית ליה בשת כלל דעם הדמיא לחמור הוא אליבא דרבנן הכל וברכנן סיל, ומיה קתני ה' דברים, דאי ר' יהודה ליבא אלא ארבעה, דתנן ר' יהודה אומר אין לעבדים בישות, וכיון דעבד כנעני מירא משלם הרי הם לרבי גיטו קנוי, וזהו מחמת מחסורן מן הצדקה לפי שצדקים שירא לפרנס עבדים הקטנים כיון דכדי מצוה ניהי ואינם יכולים לפרנס אחר מרנסתם, ילא משלמין כיון דבראי' הם ינעו כמלאכתם ולא יסילי עצמן על הצבור, שאין הרב יכול לזכר לעבד עשה עמי ואני וכן אלא בחולה דלאו רב מלאכה אע"פ שמשלם לו החובל ה' דברים, והא ר' יוחנן אילי קיפו ויהיב לעבדה קופה בשר, ש"מ ומצוה לרחם על העבדים השלמים, ומתריץ משום מרת רחמנותו הוא עושה ולא משום חובה.

החובל בבת קטנה של אחרים חבלה למי, גדולה ידא ידיה היא דהא מעשי ידיה לעצמה יקדושה נמי ידלה הרי, שהרי אין בדי' למכרה דהא מכורה יוצאת בסמני

ביה אפי' אחרים שחבלו באותו שאינו מתבייש חייב לשלם לו כשה, לפי שאינו דומה המתבייש מצעמו למתבש מאחרים, אע"פ שאינו רשאי נפיל בגמי מאן את דמכס לנפשותיהם אדרשו, וקוצן נפשותיו נמי נפיל מקרא דכתיב לא תשחית את עצמך.

אע"פ שהוא נותן לו דמי בשתו סלע או מנה או מאתים וד' מאות וזו הנזכרים, אינו נמחל לו צער שצער אותו שנתן אל לבר דאנה אינו נמחל עד שיבקש ממנו, כלומר שיתחיל לו בלב טוב שלא יתבער עלבדו מן השמים כמו שפצנו שאמר השם לאבימלך שלא ימלס מדין שמים עד שיתחיל אכרם בשבילו שכל כך ימחול לו בלב טוב שיתחיל עליו שלא יענישונו עבדו, שאע"פ שאפשר שהתורה על חסאנו בינו ובין בוראו ומחול לו דביה חלקו שעבר על צויו אבל חלק חברו אינו מחול, ואם לא רצה למחול לו מחמת דין שמים נקרא אכזרי שאינו חושש על עונש חברה, שהרי אכרם חושש על אבימלך שלא היה משפחתו כי"ש בבני משפחתו.

[משנה] י. האומר סמא את עיני וכו' חייב, אע"פ שרנהכל צוהו על זה חייב לשלם לו דמי ידו ורגלו בדודאי לנפשו עשה, ואפילו אמר לו ע"פ לפטור מה דברים חייב, לפי שאין אדם מחול על ראשי איברים, ובגמי מוכח דדוקא נקט ראשי איברים אבל אם (לא) אמר לו הכני ופצעני ע"פ לפטור פטור והכי תני לה בברייתא בריה.

קדק את כסותי וכו' חייב, דאפילו על מסוגו חייב ולנסותו בא, אבל אם אמר לו ע"פ לפטור פטור, לפי שאפשר שחול אדם לפי שגול ממנו, אבל אם אמר לו עשה כן לאיש פלוני ועלי לשלם לנגול ולפטור אותו מן הדין חייב, ומצי אמר ליה דברי הרב דבדרי תלמיד דברי מי שומעין הרי אומר שומעין לרב.

[פירוש הגמרא]

דף ל, א. גמרא ירוש' תני החובל בחברו חמשה נותן לו חמשה וכן הכהו על ידו וקטעה, כלומר שהמחיתו מן הדמים שהרי לא יוכל [להשתמש] בה עוד מיה נותן לו ה' דברים כולו, דכדו על ידו וצבת, כלומר וסופה לחזור לאחר סיר ימים או חוש ולא שייך ביה נזק שהרי לא המחיתו מדמי ומי שירצה לקנותו יקנוו כפי שריו משלם כיון שאינו מונע קצוץ מיה משלם ארבעה ונותן שבת בכל יום ויום כפי שהיה רגיל להשתכר בכל יום ר' משי' או דינר, אבל שבת של ה' דברים אינו שבתו שכלל יום ויום, אלא שבת דשומר קשואין שהרי שבתו של כל יום ויום נכלל בנזק שמשלם לו, הכהו על ראשו וצבתו וכו', דליכא בטול מלאכה כיון שידיו בריאות, לא משלם שבת.

הכזה במקום שאינו נראה, כגון שהכניס ידו תחת בגדיו ועשה בו חבורה בצדו או לא שייך ביה לא נזק ולא שבת ולא ברשה, אע"פ שהיו עדים בדבר כיון שלא ראו ממש אלא משבטתו דליכא לא נחביש מהם, אי' מירי של ה' שם עדים כלל אלא שהיא מודה לו שחבל בה, אי' שהכה על גבי רגלו במקדח או בראש הסכין שיש בו צער ורפא ואין בה בשת ולא שבת וכו' נזק, דדוקא נקט במשנתו בחבטו על לחיו הוא דאיכא בישת ולא נקט על רגלו, הכהו בטומטם שבידו, כלומר בכף ידו על לחיו דליכא אלא בישת.

הוא תורה האלי ידא ידונקא, ששבר בשני יד תינוק, וילו שימו כעבדא, כמה נזקא קרוד לכן וכמה הוא נגרע מדמי ושתא, אין גובין אותו בבבל, כיון שאין דמיו קצובין וידועין אלא בראית ביד צריך שיהיו הביד מומחין, וזכות ארץ ישראל מסייעת לשום אותו כדן והלכתא, נפס' דאי תמסי, כלומר נפסק מינה בראי שומא שאם יתפוס הנהכל משל חובל מיום זה ואילך יכול לעבד אותו המפון בידו.

נזק שר בשרו, כלומר נזק שור שכוו ע"י שור, ונזק שור באדם כלומר נזקים שכוו לשור ע"י אדם גובין אותו בבבל כדמפרש ואילו דעבינן אנו שליחותיהו של ביד מומחין מארץ ישראל במילתא דשכינתא ואית בה חסרון כיס.

דף ל, ב. אלהים בעינן וליכא, דהא כולוה בפר ואלה המשפטים כתיבי, אדם באדם חייבין ויירבון אנשים וקסביר דעד האלהים יכא דבר שיהא אכולהו קאי היינו מומחין ומסוכין, ובבבל ליכא סמיכה כדאמרין בטנהדרין בפי'.
שור בשור ושור באדם נמי התם כתיבי, שור בשור וכי יגוף שור וגומ', שור באדם היינו ד' שומרים התם כתיבי ושליחות יד רתם כתיב ששלח יד בשור של חברו הויק, מיה דיהא אזהרותא הלאות ואמרין בפי' דסמדין דאין בעינן מומחין, הרחאת הבא בעידי הודאה שאומרים בפנינו הודה לו, הלאות הבא בעידי הלאה שאומרים בפנינו הלה, מילתא דשכינתא ואית בה חסרון כיס כגון הרחאת הלאות שהוא דבר מצוי ולא נזקל לעלות לארץ ישראל בכל עת שדין כהה כן לפנינו, ואם לא דנונא יכאנו ליד קסטות ומרבות, ונקי ע"י שור שחיה, וכן שור איתקיד ע"י אדם שחיה שדרך האדם שפכה את השור ואת החמור במקל, אבל מילתא דשכינתא (ואית) גלין בה חסרון כיס כגון בישת אע"ג דשכיח שכל אחד ואחד מתבייש מחברו כיון דאית אדם שיש בו חסרון כיס שמתבטל ממלאכתו ומדמי כיון דלא שכינתא שהיא אדם נזק ע"י שור לא עבדינן שליחותיהו, הילכך אדם באדם, כלומר אדם דאיתוק ממנו שקטע ידו או רגלו אע"ג דאית ביה חסרון כיס כיון דלא שכינתא שחיה אדם את אדם לא עבדינן שליחותיהו.

דמא דאין צדן מירי בתם, כדק"ל סלמא נזקא קטא אבל במועד ומשלם נזק גובין כיון דשכינתא ואיתא חסרון כיס, אין מועד בבבל, וכיון דמגניחות בתמות מיהינן ליה לבי דינא הכי מיעד דהא לא מיקרי העדה אלא בבדי, ואית שבא מועד מועד מנצח ישראל, הא ליכא למימר דהאי מילתא לא שכינתא הוא כה"ג במילתא ולא שכינתא לא עבדי שליחותיהו, אלא ר' קאמר רבא דשור בשור גובין אותו בבבל כשן דמל קאמי כגון שנתחבך בחבורו להנאות הויק, היינו תולדה דשן, או שהניק בגופו דרך הלכות שדחפו בלא כונה דהיינו תולדה דרגל.

מגרין אותו עד דמפסיס בעל ריגיה כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל וכד ה"ב ליה שיעור מאי דהוי למיכר ליה, כלומר ביד שדוהו משערין כמה ראוי לתת לו בשביל בשתו כדי שלא יהא רגיל בכך ויתסירו כל הקהל מעשות עור כזו, ואם שומע להם מתירין לו מיה, כיון שיתרצה הנהכל בפסק הדינין בין שלא יתרצה.

צער במקום נזק היכי שיימנן, כלומר היכי דקסע לו ידו ונתן לו דמיה היכי שפין ליה, הא לי לקצבה בשביל הדמים שנטול כמה אדם רוצה לקסע לו יד, לקסע ידו לאו צער לחודיה היא, כלומר באיוו וזו האומר' גדילה י"ח' מראי היא, שהרי אי אפשר שירצה ככך אלא איכ' יתנו לי דמי נזק שפחתה ממלאכתו ודמי בשתו ורפואתו נמי, המיכתבה למלכות כיון שפין לטע שציה המלך בשפח' בטיין קוסע השליח בסמ, האי ליטול ליתן מיכבי ליה, גבי נהכל שפיה עצמו מן היסורין נתינה שיכא ביה ולא נטילה, ומשני ליטול ה' מה שיתן זה, כלומר ליטול הנהכל מן המזיק כמה שנתן הוא למלך.

שהרשב וכל מיני פתיקין קסין למכה, כלימר קסין לאלקל לכל מי שיש לו